

Anton Pavlovich Chekhov

Kaksikymmentä: novellikokoelma

АНТОН ЧЕХОВ

Kaksikymmentä: novellikokoelma

«Public Domain»

Чехов А. П.

Kaksikymmentä: novellikokoelma / А. П. Чехов — «Public Domain»,

Содержание

Asianmukaisia toimenpiteitä	5
Kauhea yö	8
Naimiskauppa	12
Soittajan seikkailu	15
Salaisuus	19
Конец ознакомительного фрагмента.	21

Chekhov Anton Pavlovich

Kaksikymmentä: novellikokoelma

Asianmukaisia toimenpiteitä

Keskipäivän aurinko valaisee pientä maaseutukaupunkia, jota – kuten sikäläinen vankilan johtaja väittää – ei edes suurennuslasilla voi löytää maantieteellisestä kartasta. Hiljaisuus ja rauha vallitsee. Raatihuoneelta puotirivejä päin liikkuu hitaasti terveyslautakunta, johon kuuluvat kaupunginlääkäri, poliisimestari, kaksi kaupungin valtuusmiestä ja yksi kauppaseuran edustaja. Kunnioitettavan matkan päässä heidän jälessään astuu poliiseja... Lautakunnan matka on, kuten matka helvettiin, täynnä hyviä tarkoituksia. Terveidenharrastajat keskustelevalt siivottomuudesta, pahasta hajusta, asianmukaisista toimenpiteistä ja muista koleramaisista asioista, huiতোen ahkerasti käsillään. Juttu on siihen määrin mieltäkiinnittävä ja järkevä, että edellä kulkeva poliisimestari yht'äkkiä innostuu ja kääntyen muitten puoleen ilmottaa:

– Näin, hyvät herrat, pitäisi meidän kokoontua vähän useammin pohtimaan asioita! Se on niin hauskaa ja tuntee olevansa seurassa, kun muulloin sitä vastoin emme taida muuta kuin kinastella. Jumal'avita!

– Mutta kenestä me oikein alamme? sanoo kauppaseuran edustaja uhria valitsevan pyövelin äänellä kääntyen lääkärin puoleen. – Eikös aleta Osheinikowin puodista? Hän on, ensinnäkin, suuri lurjus ja... toiseksi, olisi jo aika pitää sitä veijaria vähän silmällä. Pari päivää sitten lähetti minulle tatariryynyjä, joissa, suokaa anteeksi, oli rotan likaa seassa... Minun vaimoni ei voinut mitenkään syödä niitä!

– Niin, mitä teemme? Alammeko Osheinikowista vai kuinka? – sanoo lääkäri välinpitämättömästi.

Terveyslautakunta astuu Osheinikowin "The, sockuri ja kaffe ja muiden kolonnialitavarain makasiiniin" ja ryhtyy pitkittä puheitta heti tarkastukseen.

– Kas vaan!.. – huudahtaa lääkäri katsellen Kasanin saippuasta somasti kokoon pantua pyramidia. – Millaisia torneja sinä rakentelet saippuasta! Sitä kekseliäisyyttä! Mu... mutta mitä tämä on? Katsokaa tänne, hyvät herrat! Kauppias suvaitsee leikata leipää ja saippuata samalla veitsellä!

– Eihän siitä koleraa tule, herra tohtori, – huomauttaa isäntä järkevästi.

– Eipä taida, mutta se on niin ilkeätä. Ostanhan minäkin täältä leipää.

– Herrasväkeä varten on meillä eri veitsi. Olkaa huoletta... Mutta mitä asiaa teillä on, hyvät herrat?..

Poliisimestari tarkastelee kinkkua siristellen likinäköisillä silmillään, raaputtaa sitä kauan kynnellään, haistelee kuuluvasti ja näpäyttäen sitä sitten sormellaan kysäsee:

– Ei suinkaan siinä vaan mahda strykniniä olla?

– Mitä te?.. Herra varjalkoon!.. – säpsähtää kauppias.

Poliisimestari joutuu hämilleen, jättää kinkun rauhaan ja alkaa silmäillä "Asmolow ja K: nin hintaluetteloa". Kauppaseuran edustaja pistää kätensä tynnyriin, jossa on tatariryynyjä, ja tuntee siellä olevan jotakin pehmeätä, hivelevän hienoa... Hän katsoo sinne ja kasvoilleen nousee hellä ilme.

– Kissa ... pikku kissa! Kisimirri! – lepertelee hän. – Makaa ryyneissä ja nostelee nokkaansa... Kuinka kiltti! Kuuleppas, isäntä! Sinä voisit lähettää minulle yhden kissanpojan.

– Miks'ei!.. Mutta, hyvät herrat, täällä olisi yhtä ja toista nähtävää... Tässä on silliä, juustoa ... sampea, jonka saimme viime torstaina, parasta lajia... Mishka, tuoppas veitsi tänne!

He leikkaavat itselleen palasen sampea, haistelevat ja maistelevat.

– Jos maistaisin minäkin – puhelee isäntä kuin itselleen. – Olisihan minulla vähän, millä kurkkua kastaisi; emmekö ota ryyppyä alle, se antaa aivan toisen maun... Mishka, tuoppas meille sellainen pieni pullo sitä parempaa.

Mishka tuo pullon, kiskoo sitä auki, että pyöreät posket ovat haljeta ja silmät tipahtaa päästä, ja lyö sen jymähyttäen kauppapöydälle.

– Ryyppy tyhjään vatsaan – sanoo poliisimestari kahnuttaen epätietoisena korvallistaan. – No, eihän yksi ryyppy mitään tee... Mutta koetappas joutua, sillä meillä on kova kiire!

Neljännestunnin kuluttua lähestyvät lautakunnan jäsenet pyyhkien huuliaan ja kaivaen tulitikuilla hampaitaan vieressä olevaa

Goloryibjenkon puotia. Mutta täällä on kuin kiusaksi tie ummessa.

Viisi punakkaa poikaa vierittää hikipäin voittynyriä puodista ulos.

– Enemmän oikealle!.. Vetäkää sieltä syrjästä ... vetäkää vaan! Tynki alle pian ... no, perhana! Varokaa varpaitanne, teidän ylhäisyytenne!

Tynnyri takertuu ovenpieliin eikä liikahda paikaltaan... Pojat käyvät tynnyriin käsiksi ja kiskovat sitä kaikin voimin, hoilottaen yhteen ääneen ja riidellen niin äänekkäästi, että kuuluu yli torin. Kovien ponnistusten jälkeen, kun ilma pitkästä läähötyksestä on tuntuvasti pilaantunut, näyttää tynnyri vihdoinkin elon merkkejä, mutta pääseekin vierähtämään takaisin takertuen uudelleen oveen. Hoilotus alkaa toistamiseen.

– Thyi! – sylkäisee poliisimestari. – Mennään Shibukinin luo!

Taitavatpa ne pirut iltaan asti siinä tynnyreineen läähöttää.

Tultiin Shibukinin puodin luo, mutta se oli jo suljettu.

– Äskenhän se oli vielä auki! – ihmettelevät he silmäillen toisiaan. – Kun me astuimme Osheinikovin puotiin, seisoi Shibukin tuossa kynnyksellä huuhtoen kuparista teekannua. Missä hän on? – kysyivät he kerjäläiseltä, joka seisoi suljetun puodin edustalla.

– Antakaa Herran tähden vähän... – kähisee kerjäläinen, – vähän köyhälle raajarikolle ... olkaa armeliaita, hyvät herrat... Kyllä Jumala teitä siunaa...

Terveyslautakunta kieltäen huitoo käsillään, lukuunottamatta toista kaupungin valtuusmiestä. Tämä antaa kerjäläiselle kopeekan ja, ikäänkuin pelästyen jotakin, tekee hätäisesti ristinmerkin rientäen seuransa perään.

Noin parin tunnin kuluttua palaa lautakunta takaisin uupuneena, rasittuneena. Turhaan se ei ollut liikkeellä: yksi poliiseista kantaa juhlallisesti vakkaa, jossa on pilaantuneita omenia.

– Nyt, virkavaivojen jälkeen ei pieni kulaus tekisi pahaa, – huomauttaa poliisimestari vilkuen kylttiin, jossa seisoo "Viinikellari". – Se virkistäisi niin.

– Njaa! Eipä olisi hullummaksi. Poiketkaamme vaan, jos niin tahdotte.

Terveysten harrastajat laskeutuvat kellarikerrokseen ja istuvat pyöreän, huojuvan pöydän ympärille. Poliisimestari nyökäyttää päätään viinurille ja heti ilmaantuu pullo pöydälle.

– Vahinko, ettei ole mitään suuhun pantavaa, – valittaa kauppaseuran edustaja juoden lasinsa pohjaan ja vääntäen kasvojaan. – Emmekös tilaa kurkkua tai jotakin muuta?.. Mutta entäs...

Edustaja kääntyy poliisiin, joka pitää vakkaa, valitsee parhaimman omenan ja alkaa pureskella sitä.

– Kas!.. taitaa siellä olla hyviäkin joukossa! – sanoo poliisimestari ikäänkuin ihmetellen. – Näytäppäs tänne, minäkin valitsen! Pane vakka tuohon! Me valitsemme parhaat ja puhdistamme ne; loput saat sinä heittää pois. Kaatakaa laseihin! Kas niin! Näin pitäisi meidän useammin kokoontua pohtimaan asioita. Muulloin elämme kuin erämaassa, ei sivistystä, ei minkäänlaista harrastusta, ei seuroja – kuin Australiassa, suoraan sanoen! Kaatakaa lisää, hyvät herrat! Tohtori, tässä on hyvä omena! Minä itse sen teille puhdistin!

* * * * *

– Teidän ylhäisyytenne, minne käskette panna vakan? – kysyy poliisi poliisimestarilta, joka seurueineen nousee viinikellarin portaita ylös.

– Va... vakan? Minkä vakan? Mu... muistan! Hävitä se omenineen päivineen ... ei ... eipä tiedä vaikka niissä olisi – ru... ruttoa!

– Omenat te suvaisitte syödä.

– Sy... syödä?!.. Vai niin!.. Kuules! Mene kotiin ja sano rouvalle, ettei hän vaan suuttuisi... Mi... minä vaan tunniksi...

Valtuuston kanssa maata ... ymmärräks? Hö... höyhensaareen. Sprechen

Sie deutsch, Ivan Andreitsch?

Ja kohotettuaan katseensa taivasta kohti nyökäyttää poliisimestari katkerasti päätään, levittää kätensä ja huudahtaa:

– Tällaista se elämä on!

Kauhea yö

Ivan Petrovitsh Panihidin kalpeni, kiersi lampun liekin hyvin pieneksi ja alkoi kiihtyneellä äänellä:

– Synkkä, läpinäkymätön sumu peitti maan, kun minä jouluyönä v. 1883 palasin kotiini hiljakkoin kuolleen ystäväni luota, jossa me olimme pitäneet spiritististä istuntoa. Poikkikadut, joita pitkin kuljin, olivat pimeät ja minun täytyi melkein hapuillen liikkua eteenpäin. Minä asuin Moskovon kolkolla syrjäseudulla erään Trupow-nimisen virkamiehen talossa. Ajatukset, jotka minua siinä kulkeissani ahdistivat, olivat raskaita —

"Elämäsi lähenee loppuaan... Tunnusta syntisi ja kadu..."

– Nämä sanat sanoi minulle Spinozan henki, joka meidän onnistui kutsua esille. Minä pyysin toistamaan ja lautanen ei ainoastaan toistanut vaan lisäsi vielä: "Tänä yönä". En usko spiritismiin, vaan kuoleman ajatus, vieläpä viittaus siihen sai minut alakuloiseksi. Kuolema, hyvät kuulijat, on välttämätön, se on hetkellinen, vaan ajatus siitä on kuitenkin vastenmielinen ihmisen luonteelle... Silloin kun läpinäkymätön, kylmä pimeys minut ympäröi ja sadepisarat hurjasti pyörivät silmiäni edessä tuulen valittavasti ulvoessa ylhäällä pääni päällä, kun minä läheisyydessäni en nähnyt ainoatakaan elävää sielua enkä kuullut ihmisääntä, valtasi epämääräinen, selittämätön pelko minun sieluni. Minä, ennakkoluuloista vapaa ihminen, kiiruhdin eteenpäin uskaltamatta katsahtaa sivulle tai taakseni. Minusta tuntui, että jos vaan sivulleni silmäilen, niin epäilemättä näen kuoleman kummituksen muodossa.

Ivan Panihidin hengitti katkonaisesti, ryppäsi vettä ja jatkoi:

– Tämä epämääräinen pelko, jonka saatatte käsittää, ei heittänyt minua vielä silloinkaan, kun minä kavuttuani Trupowin talon neljänteen kerrokseen avasin oven ja astuin huoneeseeni. Minun vaatimattomassa asunnossani oli pimeä. Tuuli valitteli uunin pesässä ja kolkutteli ilmareiän kantta ikäänkuin pyytäen sisälle lämpimään.

"Jos Spinozaan saattaa luottaa, – hymähdin minä – niin täytyy minun tänä yönä kuolla näihin valituksiin. Kuinka raskasta kuitenkin!"

Minä sieppasin tikulla tulta... Hurja tuulenpuuska kulki jymähtäen talon kattoa pitkin. Hiljainen valittelu muuttui julmaksi kiljunnaksi. Jossakin alhaalla alkoi repaleinen akkunaluukku jyskyttää, mutta ilmareiän kansi vinkui kovin armonalaisesti apua pyytäen...

"Kyllä on turvattoman kurja olla tällaisena yönä", – ajattelin minä.

Mutta ei ollut aikaa tuumia tuollaisia. Kun tulikivi oli tikusta sinisenä liekinä palanut loppuun ja minä silmäilin huonettani, niin näin odottamattoman ja kauhean näyn... Oli vahinko, ettei tuulenpuuska silloin osunut minun tulitikkuuni! Ehken olisikaan silloin nähnyt mitään eikä tukkani noussut kauhusta pystyyn. Minä kiljahdin, hyppäsin ovea kohti ja suljin silmäni epätoivon ja hämmästyksen valtaamana...

Keskellä huonettani oli ruumisarkku.

Kauan ei tuli palanut tikussa, vaan minä ennätin kuitenkin erottaa ääriviivat... Minä näin ruusunvärisen, hopeaompeluksilla koristetun, säkenöivän reunuskankaan, näin kultanauhuksilla varustetun ristin arkun kannessa. Löytyy esineitä, hyvät kuulijani, jotka painuvat mieleen huolimatta siitä, että te ainoastaan silmänräpäyksen olette niitä nähneet. Niin oli tämänkin arkun laita. Minä näin sen ainoastaan sekunnin ajan, vaan muistan pienimmätkin yksityiskohdat. Tämä arkku oli keskikokoista ihmistä varten ja, päättäen sen ruusunpunaisesta väristä, aiottu nuorelle tytölle. Kallis hopeaompelus, jalat, pronssiset kädensijat – kaikki ilmaisi, että vainaja oli rikas.

Suin päin syöksyin minä ulos huoneestani ja mitään ajattelematta, miettimättä, tuntien sanomatonta pelkoa, minä kiisin portaita alas. Käytävässä ja portaissa oli pimeä, jalkani sekaantuivat turkkiini liepeihin ja oli kerrassaan ihmeellistä, etten kaatunut enkä taittanut niskojaani. Juostuani

kadulle minä nojauduin märkää lyhtytolppaa vasten ja aloin rauhoittaa itseäni. Sydämeni löi rajusti, henkeäni ahdisti...

Eräs kuuntelijoista kiersi lampun liekin suuremmaksi ja siirtyi lähemmäksi kertojaa, joka jatkoi:

– En olisi ihmeteltyt, jos olisin huoneessani nähnyt tulipalon, varkaan, raivoisan koiran... En olisi ihmeteltyt, jos katto olisi romahtanut alas, permanto rauennut, seinät kaatuneet... Kaikki tämä olisi luonnollista ja ymmärrettävää. Vaan kuinka on ruumisarkku voinut joutua minun huoneeseeni? Mistä se on saattanut tulla? Kallisarvoinen, nähtävästi nuorta ylimysnaista varten tehty arkku, – kuinka se on voinut joutua alhaisen virkamiehen vaatimattomaan huoneeseen? Onkohan siinä ruumis? Kuka mahtaa olla hän, tuo ennen aikojaan kuollut rikas nainen, joka on tehnyt minulle näin kummallisen ja kauhean vierailun? Tuskallinen salaisuus!

"Ellei tämä ole ihme, niin se on rikos", – välähti aivoissani.

Minä syvennyin arveluihin. Ovi minun poissa ollessani oli suljettu ja ainoastaan lähimmät ystäväni tietävät missä avain pidetään. He eivät suinkaan ole arkku minulle tuoneet. Saattaisi myös olla mahdollista, että arkunkelijät ovat epähuomiossa tuoneet sen sinne. He ovat saattaneet erehtyä kerroksen tai oven suhteen ja vieneet sen väärään paikkaan. Mutta kukapa ei tietäisi, että meidän arkunkelijämme eivät lähde huoneesta ennenkuin saavat maksun työstään tai ainakin juomarahaa?

"Henget ennustivat minulle kuolemaa, – ajattelin. – Eivätköhän he liene minulle myös arkku varustaneet?"

Minä, hyvät kuulijani, en usko enkä ole koskaan uskonutkaan spiritismiin, vaan tuollainen yhteensattumus saattaisi filosofinkin mystilliselle tuulelle.

"Mutta tämä on hyvin lapsellista ja minä olen arka kuin koulupoika, – päätin vihdoin. – Se oli vaan näköhäiriö – eikä mitään muuta! Olihan kotiin tullessa mieleni kovin synkkä, eikä ollut siis ensinkään ihmeellistä, että minun heikot hermoni näkivät ruumisarkun... Se oli varmaan näköhäiriö! Mitä se sitten olisi ollut?"

Sade pieksi kasvojani ja tuuli repi vihaisena turkkini liepeitä ja hattuani... Minun oli vilu, sillä vaatteeni olivat likomärät. Pitäisi tästä lähteä, vaan minne? Mennä kotiin takaisin – mutta siellähän uhkaa minua tuo ruumisarkku, eivätkä voimani enää voi tuota näkyä kestää. Ja ollessani kahden tuon arkun kanssa, jossa ehkä on vainaja, näkemättä elävää sielua, kuulematta ihmisääntä minä voisin menettää järkeni. Mahdoton oli myöskin jäädä kadulle rankkasateeseen ja kylmään yöhön.

Silloin minä päätin lähteä yöksi ystäväni Upokojewin luo, joka myöhemmin, kuten tiedätte, ampui itsensä. Hän asui erään kauppiaan luona Kuolleen kadun varrella.

Ivan Panihidin pyyhkäisi kylmää hikeä pois kalpeilta kasvoiltaan, huokasi raskaasti ja jatkoi:

– Minä en tavannut ystävääni kotonaan. Koputettuani oveen ja vakuutettuna siitä, ettei hän ole kotona, minä kopeloin avaimen poikkilaudan päältä, aukasin oven ja astuin sisään. Märän turkkini minä heitin lattialle ja osattuani pimeässä sohvan luo, istuin lepäämään. Oli pimeä... Tuuli suhisi akkunassa. Sirkka siristeli uunin kolossa yksitoikkoista lauluaan. Kremlissä soitettiin jo jouluaamukirkkoon. Minä kiiruhdin raapasemaan tulta tulitikulla. Mutta valo ei vapauttanut minua synkästä mielentilastani, vaan päinvastoin. Hirveä, selittämätön kauhu valtasi minut uudelleen. Minä huudahdin, horjahdin ja tuntematta enää itseäni, juoksin ulos huoneesta...

Toverini huoneessa näin, niinkuin kotonakin – ruumisarkun!

Mutta toverini arkku oli melkein puolet suurempi kuin minun ja tummanruskea päällys antoi sille erittäin synkän värityksen. Kuinka tämä sitten on tänne joutunut? Tuskin saattoi enää epäillä, että se olisi näköhäiriö... Eihän toki joka huoneessa saata arkku olla! Nähtävästi se oli vaan hermosairautta, mielikuvitusta. Menen minä minne hyvänsä, kaikkialla näkisin edessäni kuoleman synkän asumuksen. Kaiketi minä olen menettänyt järkeni, sairastunut johonkin "arkkumaniian" tapaiseen tautiin. Järjen sekaantumisen syytä ei tarvitse kauan etsiä: tulee vaan muistella spiritististä istuntoa ja Spinozan sanoja...

"Minä tulen hulluksi! – ajattelin kauhistuneena päätäni pidellen. —

Hyvä Jumala! Mitä on tehtävä?"

Pääni oli haljeta, jalat notkuivat... Satoi kuin saavista kaataen, tuuli tunkeutui vaatteitteni läpi, eikä minulla ollut turkkia eikä hattua. Mahdoton oli mennä hakemaan niitä huoneesta, sillä voimani eivät olisi siihen riittäneet. Kauhu puristeli minua kylmässä sylissä. Kylmä hiki juoksi kasvojani pitkin.

– Mitä on tehtävä? – jatkoi Ivan Panihidin. – Olen tullut mielisairaaksi ja saatan vilustua. Onneksi muistin, että lähellä Kuollutta katua asuu minun hyvä ystäväni Pogostow, joka on hiljakkoin valmistunut lääkäriksi. Hän oli tuona samana yönä spiritistisessä istunnossa. Hänen luokseen kiiruhdin nyt minkä saatoinkin... Silloin ei hän vielä ollut naimisissa tuon rikkaan kauppiaan lesken kanssa, vaan asui erään valtioneuvoksen talon viidennessä kerroksessa.

Sallimus oli määrännyt minun hermoilleni uuden kidutuskoeituksen Pogostowin luona. Kavutessani ylös viidenteen kerrokseen, minä kuulin kauheaa melua. Joku juoksi ylhäällä tömistäen hurjasti jaloillaan ja paiskellen ovia.

– Tänne! – kuului sydäntä särkevä huuto. – Tänne! Yövahti!

Ja hetken kuluttua syöksyi portaita alas minua vastaan musta haamu, jolla oli turkit yllä ja silinterihattu päässä.

– Pogostow! – huusin minä tunnettuani ystäväni. – Tekö se olettekin? Mitä teille on tapahtunut?

Tultuaan viereeni Pogostow pysähtyi ja tarttui suonenvedontapaisesti käsivarteeni. Hän oli kalpea, hengitti raskaasti, vapisi, silmänsä harhailivat...

– Oletteko Panihidin? – kysyi hän kolkolla äänellä. – Tekö siinä olette? Mutta tehän olette kalpea kuin haudasta noussut. Kunhan ette vaan olisi näköhäiriö. Hyvä Jumala, kuinka kauhean näköinen olette...

– Mutta mikä teitä vaivaa? Te näytätte kovin huonolta!

– Oh, antakaahan kun vähän huokaan. Minä olen iloinen nähdessäni teidät, jos todella olette Panihidin, eikä mikään näköhäiriö. Kirottu olkoon tuo spiritistinen istunto, joka sai hermoni aivan epäjärjestykseen. Ajatelkaas, kun minä nyt juuri kotiin saapuessani näin huoneessani – ruumisarkun!

Minä en uskonut korviani ja pyysin, että hän sanoisi sen kerran vielä.

– Niin, oikean ruumisarkun, sanoi lääkäri istuutuen uupuneena portaalle. – Minä en ole pelkuri, mutta johan siitä itse pirukin pelästyisi, jos spiritistisen istunnon jälkeen pimeässä kompastuisi ruumisarkkuun!

Hämmästyneenä ja änköittäen minä kerroin lääkäriille arkuista, jotka minä olin nähnyt...

Hetken aikaa me siinä töllistelimme toisiamme silmät suurina päässä ja suut auki. Sitten, tullaksemme vakuutetuiksi siitä, ettei tämä ole näköhäiriö, me aloimme nipistellä toisiamme.

– Koska meissä kummassakin koskee kipeästi, – selitti lääkäri, – niin me emme nyt nuku, emmekä näe toisiamme unessa. Ne ruumisarkut, jotka olemme nähneet, eivät siis ole näköhäiriöitä, vaan jotain todellista. Hyvä veli, mitäs nyt tehdään?

Oltuamme jo kokonaisen tunnin kylmässä porraskäytävässä, harkiten ja tuumaillen asiaa, meidän tuli hirveä vilu ja päätimme heittää pelkuruuden pois, herättää ovenvartijan ja mennä hänen kanssaan lääkärin huoneeseen. Ja niin me teimmekin. Astuttuamme sisälle huoneeseen sytytimme kynttilän ja näimme todellakin ruumisarkun, joka oli verhottu valkoisella kiiltokankaalla ja koristettu kullankiiltävillä hetuleilla ja tupsuilla. Ovenvartija teki hartaasti ristinmerkkejä.

– Nyt sopii katsoa, – sanoi kalpea lääkäri vapisevalla äänellä, – onko tämä arkku tyhjä vai ei.

Kauan epäröityään hän kumartui alas ja pelon kangistamana tempasi arkun kannen pois. Me kurkistimme arkkuun, joka oli – tyhjä...

Vainajaa ei siinä ollut, vaan sen sijaan löysimme arkusta kirjeen, jossa seiso:

'Hyvä Pogostow! Sinä tiedät, että appeni asiat ovat joutuneet aivan hunningolle. Hän on velkaantunut korviaan myöten. Huomenna tai ylihuomenna on kalunkirjotus ja tämä lopullisesti syöksee hänen samoin kuin minunkin perheeni perikatoon ja tahraa kunniamme, jota pidän kaikkea muuta kalliimpana. Eilen

perheneuvottelussa me päätimme piilottaa kaiken kalliimman ja arvokkaimman tavarat. Koska appeni koko omaisuus ovat nuo arkut – hän on, kuten tiedät, paras ruumisarkkukauppias kaupungissa – niin me päätimme salata kalleimmat arkut. Minä käännyin sinun puoleesi niinkuin ystävän puoleen; auta minua, pelasta meidät pahasta asemastamme, pelasta kunniamme! Toivossa, että sinä autat meitä säilyttämään omaisuuttamme, lähetän sinulle, veli hyvä, yhden ruumisarkun, jonka pyydän piilottamaan luoksesi ja säilyttämään siellä toistaiseksi. Ilman tuttaviamme ja ystäviemme apua me joudumme hukkaan. Toivon, ettet sinä kieltäydy tästä palveluksesta, etenkin kun arkku ei tule olemaan luonasi viikkoa kauemmin. Kaikille niille, joita pidän tosi-ystävinämme, olen lähettänyt kullekin yhden arkun ja minä luotan heidän hyväntahtoisuuteensa ja jalomielisyyteensä. Ystävyydellä sinun

Ivan Tsheljustin.'

Tämän jälkeen minun kokonaista kolme kuukautta täytyi hoitaa heikkoja hermojani. Meidän ystävämme, ruumisarkkukauppiaan vävy, pelasti sekä kunniansa että omaisuutensa ja omistaa nykyään ruumisarkku- ja hautausliikkeen sekä myy hautakiviä ja patsaita. Mutta hänen asiansa eivät vielääkään ole oikein varmalla kannalla ja joka ilta, kun tulen kotiini, minä yhä pelkään näkeväni vuoteeni vieressä valkoisen marmorisen hautapatsaan.

Naimiskauppa

(Kaksiosainen romaani.)

Ensimmäinen osa.

Leskirouva Mimrinin talossa, joka sijaitsee Rakkikoirankadun varrella, syödään hääillallista. Pöydän ympärillä istuu kaikkiaan kaksikymmentä kolme henkilöä, joista kahdeksan ei enää jaksa syödä, vaan nyppii nenäänsä valittaen pahoinvointiaan. Kynttilät, lamput ja vino kynttelikkö, joka on lainattu ravintolasta, palavat niin kirkkaasti, että eräs vieraista, muuan sähköttäjä, ei saata olla räpäyttämättä veikeästi silmäänsä puhuakseen ilman aikojaan sähkövalosta. Tälle valolle ja yleensä sähkölle hän ennustaa loistavaa tulevaisuutta muitten kuunnellessa halveksien hänen puhettaan.

– Sähkö... – murisee morsiamen isänsijainen, katsellen tylsästi lautaseensa. – Minun mielestäni on sähkövalaistus pelkkää petkutusta. Ajetaan hiiliä sisään ja luullaan siten voitavan sokaista ihmisten silmät! Ei, veliseni, jos sinä tarjoat minulle valoa, niin älä anna hiiliä, vaan jotakin olennaista, jotakin tuollaista, jota saattaa sytyttää! Anna tulta, ymmärrätkös, luonnollista tulta, eikä mitään henkistä.

– Jospa olisitte joskus nähnyt sähköpatterin ja mistä se on kokoonpantu, – selittää sähköttäjä keikaillen – niin puhuisitte varmaan toisin.

– Minä en tahtoisi nähdä sellaista. Petkutusta... Yksinkertaista kansaa petetään... Puristettaisiin viimeisetkin mehut siitä. Kyllä me heidät tunnemme, nuo tuollaiset... Mutta teidän, herra nuorimies, – minulla ei ole kunnia tietää puhuttelunimeänne, – teidän pitäisi juoda lasinne pohjaan ja kaataa uutta, sen sijaan että siinä petkutusta puolustatte.

– Minä olen, setäseni, kanssanne aivan samaa mielipidettä, – sanoo käheällä, kimakkaalla äänellään sulhanen, nuori, pitkäkaulainen ja harjastukkainen mies. – Mitä hyötyä on viisaista keskusteluista? Minä toisinaan itsekin puhelen kaikellisista keksinnöistä oppineessa merkityksessä, mutta nyt ei ole aikaa siihen. Entä mikä on sinun mielipiteesi, armaani? – kääntyy sulhanen vieressään istuvan morsiamensa puoleen.

Morsian, jolla kasvoista päättäen näyttää olevan kaikki hyvät ominaisuudet paitsi yhtä – ajatuskykyä, kiivastuu ja sanoo:

– Hän tahtoo vain näyttää suurta viisauttaan ja puhuu sentähden käsittämättömistä asioista.

– Jumalan kiitos, me olemme eläneet ikämme ilman sivistystä ja kolmannen tyttäreemme jo annamme kelpo miehelle, – puhuu huohottaen morsiamen äiti pöydän toisesta päästä sähköttäjän puoleen kääntyneenä. – Jos me teidän mielestänne näytämme sivistymättömiltä, niin miksi käytte luonamme? Menisitte noitten sivistyneittenne luo!

Seuraa vaitiolo. Sähköttäjä on joutunut hämilleen. Hän ei saattanut mitenkään aavistaa, että keskustelu sähköstä olisi tehnyt noin kummallisen kääntein. Vallitsevan vaitiolon luonne on sangen vihamielinen. Näyttää siltä kuin yleinen tyytymättömyys olisi tulossa ja hän katsoo parhaaksi puhdistautua.

– Minä, hyvä Tatjana Petrovna, olen aina kunnioittanut teidän perhettänne, – sanoo sähköttäjä, – ja jos minä nyt tulín puhuneeksi sähkövalosta, niin ei pidä luulla, että olisin tehnyt sen ylpeydestä. Saatanpa juoda maljan teidän terveydeksenne... Olen aina, vieläpä kaikesta sydämestäni toivonut, että Darja Ivanovna saisi kelpo sulhasen. Meidän aikanamme, hyvä Tatjana Petrovna, on vaikea löytää kunnan miehiä. Nykyään jokainen vaanii vain tilaisuutta solmiakseen avioliiton huvin vuoksi tai rahojen tähden...

– Salaviittaus! – huudahti sulhanen punastuen ja räpäyttäen vihaisena silmiään.

– Ei siinä salaviittausta ollut, – sanoi sähköttäjä hätäntyneenä.

– Minä en puhu läsnä olevista. Sanoin sen muuten vaan ... yleensä...

Hyvän aika!.. Kaikkihan tietävät, että te rakkaudesta... Ovathan myötäjäiset mitättömät...

– Eipä, eivät niinkään mitättömät! – loukkaantuu morsiamen äiti. – Puhu sinä, herraseni, mutta älä puhu liikoja! Paitsi tuhatta ruplaa annamme vielä kolme päällysnuttua, sängyn ja koko tämän huonekaluston. Meneppäs muualta ottamaan sellaisia myötäjäisiä!

– En minä mitään... Huonekalusto on todella hyvä ... mutta minä tarkotin, että hän suuttuu, niinkuin minä olisin muka salaviittauksia...

– Niin, älkää juonitelko salaviittauksillanne, – keskeyttää morsiamen äiti. – Me kunnioitamme teitä vanhempienne tähden ja kutsuimme häihin, mutta te alatte kaikenmoisia sopimattomuuksia lasketella. Jos te tiedätte todella, että sulhanen nai huvin vuoksi, niin miksi ette ole siitä aikaisemmin mitään maininneet? Olisitte tullut meille ja sanonut suoraan, että niin ja niin on asian laita, että, näet, huvin vuoksi meitä lähentelee... Häpeisit vähäisen! – sanoo morsiamen äiti kääntyen yht'äkkiä itkusilmin sulhasen puoleen. – Minä olen häntä ruokkinut ja juottanut ... olen vaalinut pikku tytärtäni kuin silmäterää ja sinä ... sinä vaan huvin vuoksi...

– Ja te uskotte tuollaista panettelua? – kivahtaa sulhanen nousten pöydästä ja repien hermostuneesti harjastukkaansa. – Kiitän nöyrimmästi! Ja te, herra Blintshikow, – kääntyy hän sähköttäjän puoleen, – vaikka olettekin vanha tuttava, en salli teidän ruveta vieraassa talossa hävyttömyyksiä puhumaan. Olkaa hyvä ja menkää ulos!

– Mitä te tarkoitate?

– Olkaa hyvä ja menkää ulos! Toivon, että te olisitte rehellinen mies niinkuin minä olen. Sanalla sanoen: ulos!

– Älä viitsi! Riittää jo! – hillitsevät sulhasta tämän ystävät. —

Ei kannata suuttua! Istu alas! Heitä hänet rauhaan.

– Ei, minä tahdon näyttää, ettei hänellä ole syytä mokomiin juttuihin! Minä olen rakkaudesta astunut lailliseen avioliittoon. Miksi te siinä vielä istutte? Ettekö kuullut? Olkaa hyvä ja menkää ulos!

– En minä mitään... Minä vaan... – änköttää hämmästynyt sähköttäjä nousten pöydästä. – Minä en ymmärrä... No niin, kyllähän minä menen... Mutta maksakaa ensin takaisin ne kolme ruplaa, jotka te lainasitte minulta. Juon sentään vielä lasini pohjaan ja sitten menen. Mutta maksakaa te ensin velkanne.

Sulhanen kuiskailee kauan ystäväinsä kanssa. Nämä kokoovat hänelle vähittäin nuo kolme ruplaa, jotka hän kiukussaan heittää sähköttäjälle. Tämä etsii kauan lakkiaan, kumartaa sitten hyvästiksi ja poistuu.

Näin saattaa toisinaan päättyä viaton keskustelu sähköstä!

Illallinen on vihdoinkin syöty. Yö yllättää... Hienotunteinen kirjailija hillitsee vahvan mielikuvituksensa ja peittää tapahtumat salaperäisyyden tummalla hunnulla.

Aamutar ennättää lemmenliiton jumalattaren Rakkikoirankadun varrelta, kun usvainen aamu valkenee tarjoten kirjailijalle runsaasti aihetta jatkaakseen kertomusta. Näin syntyy:

Toinen ja viimeinen osa.

Harmaa syysaamu. Kello ei ole vielä kahdeksaa, mutta siitä huolimatta on lyhyellä Rakkikoirankadulla harvinaisen vilkas liike. Hälytetyt poliisit ja levottomat talonmiehet juoksevat pitkin käytäviä; portin luona tunkeilee viluinen piikaparvi tiedonhaluisena ja hämmästyneenä. Joka ikkunassa näkyy ihmisiä. Pesutuvan avatussa akkunassa kihisee kokonainen liuta uteliaita naisempäitä, jotka ohimoillaan ja leuoillaan työntävät toisiaan syrjään nähdäkseen paremmin mitä ulkona tapahtuu.

– Ei se ole lunta, eikä ... ties mitä se on, – kuulee ihmeteltävän.

Ilmassa maasta aina kattoihin saakka lentelee jotakin valkoista, joka on hyvin lumen näköistä. Katu on valkoinen, samoin katulyhdyt, katot, penkit porttien luona, ohikulkevain olkapäät ja hatut – kaikki on valkoista.

– Mitä on tapahtunut? – kysyvät uteliaina pesuakat ohijuoksevilta talonmiehiltä.

Vastaukseksi nämä huitovat käsillään ja juoksevat edelleen... He eivät itsekään tiedä, mistä on kysymys. Kas tuolta verkalleen tulee vihdoinkin talonmies, joka itsekseen höpisten viittilöi käsillään. Nähtävästi on hän ollut tapahtumapaikalla ja tietää siis kaikki.

– Sanoppas, isä-kulta, mitä on tapahtunut? – kysytään pesutuvan ikkunasta.

– Mieltä kuuhu, – vastaa hän. – Mimrinin talossa, jossa eilen oli häät, on sulhasta petkutettu. Luvattiin tuhat ruplaa, annettiin yhdeksän sataa.

– Entä sulhanen?

– Suuttui. Minä, sanoi hän, minä, tuota noin... Ratkoi kiukuissaan patjat ja pöllytti höyhenet ikkunasta ulos... Näes, kuinka paljon untuvia! Ikäänkuin lunta vaan!

– Tulevat! Tulevat! – huudetaan joka puolella. – Tulevat!

Leskirouva Mimrinin talosta lähtee kulkue liikkeelle. Edellä kulkee kaksi poliisimiestä huolestunein katsein, heidän jälessään astelee sulhanen yllään sarkainen päällystakki ja silkkinen silinterihattu. Hänen kasvoillaan on kirjoitettu: "Minä olen rehellinen mies, mutta en salli itseäni petettävän!"

– Näyttäköön korkea oikeus, millainen ihminen minä olen! – murisee hän kääntyen vähän väliä ympäri.

Hänen jälessään kulkevat morsian ja tämän äiti itkien. Kulkueen lopussa nähdään eräs talonmies, joka kantaa kirjaa, ja joukko meluavia katupoikia.

– Mitä itket, nuori nainen? – kysyvät pesijättäret morsiamelta.

– On sääli höyheniä! – vastaa äiti tyttärensä puolesta. – Kolme puutaa, ajatelkaas! Ja millaisia höyheniä! Mitä parasta lajia puhtaita untuvia! Jumala rankaisi vielä vanhoilla päivilläni!

Kulkue kääntyy kulman taa ja Rakkikoirankatu rauhottuu. Hamaan iltaan saakka leijailee ilmassa untuvia.

Soittajan seikkailu

Soittoniekka Smitshkow oli matkalla kaupungista ruhtinas Bibulowin huvilaan, jossa tyttären kihlauksen johdosta "toimeenpantiin" soitto- ja tanssi-iltama. Selässään kantoi hän suurta bassoviulua, joka lepäsi nahkaisessa kotelossaan. Smitshkow kulki jalan pitkin joen vartta, joka ei tosin vieriteltyt vilpoisia laineitaan kovinkaan juhlallisesti, vaan sitävastoin sangen runollisesti.

"Entä jos ottaisın kylmän kylvyn?" – tuumaili hän.

Ajattelematta sen kauempaa hän riisuutui ja laskeutui viileään virtaan. Ilta oli ihana. Smitshkowin runollisessa sielussa herätti kaunis ympäristö vastakaikua. Mutta mikä suloinen tunne valtasikaan hänen sydämensä, kun hän, uituaan noin sata askelta syrjään, huomasi kauniin neitosen, joka istui rannan jyrkänteellä kaloja onkien. Smitshkow pidätti hengitystään ja oli jähmettyä monenmoisten tunteitten vallassa: lapsuuden muistot, menneen kaipuu, uudestaan syttynyt rakkaus... Hyvän aika, hänhän oli luullut, ettei enää voisikaan rakastaa! Kadotettuaan uskonsa ihmiskuntaan – hänen hellästi rakastettu vaimonsa oli karannut ystävänsä, fagotinsoittaja Sobakinin kanssa – täyttyi hänen rintansa tyhjyyden tunteista ja hänestä tuli ihmisvihaaja.

"Mitä on elämä? – kysyi hän usein itseltään. – Miksi me oikeastaan elämme? Elämä on taru, unelma... se on kun mahassa puhunta..."

Mutta seistessään nukkuvan kaunottaren edessä – saattoi helposti huomata, että tyttö nukkui – hän yht'äkkiä vasten tahtoaan tunsı rinnassaan jotakin rakkauden tapaista. Kauan seisoı hän siinä katsellen ahnaasti tyttöä...

"Jo riittää... – ajatteli hän ja päästi syvän huokauksen. – Jää hyvästi ihana näky! Minun täytyy jo lähteä hänen ylhäisyytensä juhliin soittamaan..."

Ja luotuaan vielä kerran silmäyksen kaunottareen, hän aikoi juuri lähteä uimaan takaisin, kun päähänsä pälkähti ajatus:

"Nytpä jätän muiston hänelle – ajatteli hän. – Kiinnitän jotakin hänen ongenkoukkuunsa. Se on oleva yllätyksenä 'tuntemattomalta'."

Smitshkow ui hiljaan rantaan, poimi suuren kimpun kukkia rannalta ja vedestä, sitoi ne yhteen ja kiinnitti ongenkoukkuun.

Kukkaviuhka painui pohjaan ja veti korean ongenkupon mukaansa.

Järki, luonnon lait ja sankarimme asema yhteiskunnassa vaatisivat nyt, että kertomus päättyisi juuri tähän, mutta – kas! – kohtalo on järkähtämätön. Seikoista, jotka eivät ole tekijän vallassa, johtuu, että tämä tarina ei päätykään kukkaviuhkoon. Vastoin tervettä järkeä ja asiain luonnollista kulkua oli köyhä ja alhainen bassoviulunsoittaja pakotettu näyttelemään tärkeän osan ylhäisen ja rikkaan kaunottaren elämässä.

Uituaan rantaan Smitshkow aivan ällistyi: hän ei löytänyt vaatteitaan. Ne oli varastettu... Hänen ihaillessaan kaunotarta olivat tuntemattomat roistot varastaneet hänet melkein puti puhtaaksi, jättäen ainoastaan bassoviulun ja silkkisen silinterihatun.

– Kirottut! – huudahti Smitshkow. – Te kyykäärmen sikiöt! Ei minua huolestuta niin suuresti vaatteitten menettäminen – sillä ovathan ne katoavaa tavaraa – kuin se, että minun täytyy kulkea ilki alasti ja siten rikkoa yleistä siveellisyyden tunnetta vastaan.

Hän istuutui suuren viulunsa kotelolle ja alkoi tuumia miten voisi pelastua kauheasta asemastaan.

"Ei sovi mitenkään mennä alasti ruhtinas Bibulowin luo – tuumaili hän – sillä siellähän on naisia! Ja päälle päätteeksi varastivat nuo konnat jousenpihkapalasen, joka oli housujen taskussa!"

Hän harkitsi kauan ja niin kuumasti, että ohimoissa vihdoin alkoi polttaa. "Ahaa! – juolahtipa hänen mieleensä uusi tuuma. – Onhan aivan lähellä rantaa viidakossa pieni silta tien yli. Siksi kun tulee pimeä voin minä istua tuon sillan alla, ja sitte hiivin sieltä ensimmäiseen mökkiin..."

Tuumasta toimeen. Smitshkow pani silkkiptyn päähänsä, heitti bassoviulun selkäänsä ja tallusteli viidakkoon. Hän muistutti alastomana ja suuri soittokone selässään jonkunlaista muinaista, tarumaista puolijumalaa.

Nyt, hyvä lukija, kun sankarimme istuu surun valtaamana sillan alla, jätämme hänet hetkeksi ja käännymme onkivan neidon luo. Kuinka oli hänen käynyt? Kun kaunotar heräsi eikä nähnyt ongenkuppua veden päällä, alkoi hän kiireimmiten vetää siimaa ylös. Siima pingottui, vaan koukkua, eipä edes kuppoakaan näkynyt nousevan vedestä. Nähtävästi oli Smitshkowin kukkavihko vettynyt, painunut ja takertunut pohjaan.

"Joko on siellä suuri kala, – ajatteli neitonen – tai on koukku käynyt pohjaan kiinni."

Nykäistytään vielä muutaman kerran päätti hän, että koukku on takertunut.

"Mikä vahinko! – ajatteli onkijamme. – Ja illalla kun kala syö niin hyvin! Mikäs auttaa?"

Ja ajattelematta sen enempää heitti tuo huimapäinen neito ohuen puvun yltään ja antoi ihanan vartalonsa aina marmorisia olkapäitä myöten vaipua aaltojen helmaan. Ei ollut niinkään helppoa irroittaa koukkua kukkavihkosta, johon siimakin oli jo ennättänyt takertua kiinni, mutta kärsimys kaikki voitti. Jonkun ajan kuluttua astui onnesta hymyilevä kaunotar vedestä ylös pitäen kädessään ongenkoukkua.

Mutta kova kohtalo vaani häntä. Ilkiöt, jotka olivat varastaneet Smitshkowin vaatteet, olivat siepanneet hänenkin pukunsa ja jättäneet vain matorasian jällelle.

"Mikä minun nyt auttaa? – valitteli hän itkien. – Tokkohan voin mennä tällaisena? Ei, ei mitenkään! Ennemmin kuolen! Odotan kunnes alkaa hämärtää; sitten pimeässä menen täti Agatan luo ja lähetän hänet kotiin toista pukua noutamaan... Piiloudun sillan alle iltaa odottamaan."

Kaunottaremme valitsi pisintä heinää kasvavan nurmikon ja juoksi kumartuneena sillan luo. Ryömiessään sillan alle hän huomasi siellä alastoman miehen, jolla oli pitkä taiteilijatukka ja karvainen rinta, päästi kovan huudon ja meni tainnoksiin.

Smitshkow pelästyi myöskin. Ensin hän luuli tyttöä vedenneidoksi.

"Onkohan tuo joku vellamonneito, joka on tullut pelastamaan minua?" – ajatteli hän ja tämä luulo tuntui niin hyväilevältä, etenkin koska hänen ajatuksensa omasta ulkomuodostaan oli sangen ylevä. – "Mutta jollei hän olekaan vellamonneito, vaan ihminen, niin kuinka on selitettävä tämä kummallinen muodon muutos? Miksi on hän täällä sillan alla? Ja mikä häntä vaivaa?"

Näitä kysymyksiä ratkaistessaan tuli kaunotar tajuihinsa.

– Älkää tappako minua! – kuiskasi tämä. – olen ruhtinatar Bibulow. Minä rukoilen teitä! Te saatte paljon rahaa! Äsken minä irrotin ongenkoukun vedessä ja sillä välin olivat varkaat vieneet minun uuden pukuni, kenkäni, kaikki.

– Hyvä neiti! – vastasi Smitshkow liikutettuna. – Minun pukuni varastettiin myöskin. Sitäpaitsi veivät he jousenpihkan, joka oli housujen taskussa.

Kaikki, jotka soittavat bassoviulua tai pasuunaa, ovat tavallisesti neuvottomia, mutta Smitshkow oli loistava poikkeus.

– Hyvä neiti! – sanoi hän hetken odotettuaan. – Minun ulkoasuni näyttää vaivaavan teitä. Mutta myöntäkää, että minun ei sovi lähteä täältä samalla perusteella kuin ei teidänkään sovi niin tehdä. Aion sentähden ehdottaa, että te piiloutuisitte minun bassoviuluni koteloon sulkien kannen kiinni. Tällä tavoin pääsisitte minua näkemästä...

Sen jälkeen Smitshkow nosti suuren viulunsa kotelosta ulos. Hetken aikaa hänestä tosin tuntui kuin hän luovuttaessaan kotelon, häpäisisi pyhää taidetta, mutta tämä epäröiminen oli ohimenevää laatua. Kun kaunotar oli sulkeunut koteloon ja käynyt pitkälleen, alkoi Smitshkow vetää hihnoja kiinni ja hän iloitsi ajatellessaan että luonto oli lahjottanut hänelle niin suuren järjen.

– Nyt, neitoseni, ette minua näe, – sanoi hän. – Olkaa siellä kaikessa rauhassa. Kun tulee pimeä, kannan minä teidät kotiin vanhempainne luo. Voinhan minä sitten myöhemmin tulla tänne viuluani noutamaan.

Pimeään tullen nosti Smitshkow kotelon kaunottarineen hartioilleen ja lähti tallustamaan Bibulowin huvilaan. Olipa hänen suunnitelmansakin jo valmis: ensin hän kulkee lähimpään mökkiin ja kiertää vähän ryysyjä ympärilleen, sitten jatkaa hän matkaansa eteenpäin...

"Ei ole niin pahaa, ettei siitä hieman hyvääkin koituisi – ajatteli Smitskow taakkansa alla kyyryssä lyöden paljailla jaloillaan tomua lentoon. – Minun lämpimän osanottoni ruhtinattaren kohtaloon palkitsee ruhtinas Bibulow varmaan hyvin runsaasti."

– Neitiseni, kuinka te voitte siellä oikein? – kysäsi hän kuin kohtelias keikari. – Pyydän, älkää kursailko ja olkaa minun kotelossani aivan kuin kotonanne!

Silloin huomasi Smitshkow edessään hämärässä kaksi ihmishaamua. Tarkemmin katseltuaan tuli hän vakuutetuksi, ettei se ollut näköhäiriö: ne olivat todellakin ihmisiä, jotka kantoivat käsissään joitakin myttyjä...

"Varkaitako? – pälkähti hänen päässään. – He kantavat jotakin!

Luultavasti meidän vaatteemme!"

Smitshkow laski kotelonsa tien poskeen ja karkasi haamujen perään.

– Seis! – huusi hän. – Seis! Ottakaa kiinni!

Haamut katsahivat taakseen ja huomattuaan takaa-ajon, alkoivat pötkiä pakoon... Ruhtinatar kuuli vielä kauan nopeitten askelten töminää ja seis-huutoja. Vihdoin kaikki hiljeni ympärillä.

Smitshkow innostui takaa-ajoon. Luultavasti olisi kaunotar kauan saanut maata tien poskessa, ellei sattumus olisi johtanut asioita toisin. Tapahtui nimittäin, että juuri nyt tätä samaa tietä pitkin kulki ruhtinas Bibulowin huvilaan kaksi Smitshkowin toveria, – huilun ja klarinetin soittajat. Pimeässä kulkiessaan he kompastuivat koteloon ja hämmästyivät hirveästi.

– Kontrabasso! – huudahti huilunsoittaja. – Tämä on varmaan

Smitshkowin bassoviulu! Mutta kuinka on se voinut tänne joutua?

– Nyt on luultavasti jotakin merkillistä tapahtunut Smitshkowille, – päätteli klarinetin puhaltaja. – Joko on hän juonut itsensä humalaan tai ovat varkaat hänet ryöstäneet... Kaikissa tapauksissa ei sovi jättää kontrabassoa tänne. Me otamme sen mukaamme.

Huilunsoittaja heitti kotelon selkäänsä ja sitten he lähtivät eteenpäin.

– Piru vieköön, kuinka raskas! – murisi huilunsoittaja tavan takaa.

– Minä en iki päivinä viitsisi rämpyttää tuollaista hökkelä... Äsh!

Tultuaan ruhtinas Bibulowin huvilaan, soittoniekat nostivat kotelon paikalle, joka oli aiottu orkesteria varten, ja pistäytyivät sitten ryypylle.

Tähän aikaa ryhdyttiin huvilassa sytyttämään kynttelikköjä ja kattolamppuja. Sulhanen, hovineuvos Lakeitsh, kaunis ja miellyttävä virkamies tieylihallituksesta, seisoi keskellä salia kädet taskuissa ja jutteli kreivi Shkalikowin kanssa musiikista.

– Minä, hyvä kreivi, – puhui Lakeitsh – olin Napolissa ollessani persoonallisesti tuttu erään viuluniekkan kanssa, joka teki kerrassaan ihmeitä. Te ette saada uskoa! Bassoviululla ... aivan tavallisella bassoviululla lasketteli hän sellaisia pirullisia juoksutuksia, että oli kerrassaan kauheata! Soittipa Straussin valssejakin.

– Johan nyt. Se on mahdotonta... – epäili kreivi.

– Minä vakuutan! Hän soitti Lisztin rapsodiankin aivan puhtaasti! Asuin hänen kanssaan samassa huoneessa ja ajan kuluksi opettelin hänen johdolla Lisztin rapsodian bassoviululla.

– Lisztin rapsodian... Hm!.. nyt te laskette leikkiä...

– Ettekö usko? – naurahti Lakeitsh. – No, kyllä minä heti näytän teille. Mennäänpäs orkesteriin!

Sulhanen ja kreivi lähtivät orkesteriin. Tultuaan bassoviulun luo he alkoivat kiireesti aukoa hihnoja ... ja – voi, hirmuista!

Mutta nyt, kun lukija vapaan mielikuvituksensa avulla kuvittelee tuon soitannollisen kiistan loppua, palatkaamme takaisin Smitshkowin luo... Soittaja parka, joka turhaan oli ajanut voroja takaa, palasi sille paikalle, johon oli jättänyt kotelonsa, mutta ei löytänytäkään enää kallisarvoista

kuormaansa. Sekaantuen arveluihinsa hän kulki pari kertaa edestakaisin tietä pitkin, mutta kun hän ei sittenkään löytänyt koteloa, niin päätti, että oli joutunut väärälle tielle...

"Tämä on kauheata! – ajatteli hän tarttuen molemmiin käsin pitkään tukkaansa. – Ruhtinatar tukehtuu kotelossa! Minä olen murhamies!"

Aina puoliyöhön asti Smitshkow harhaili alastomana pimeässä teitä pitkin etsien koteloa ja lähti viimein uupuneena takasin sillan alle.

– Etsin aamun valjetessa, – päätti hän.

Tulos aamuisesta etsinnästä oli sama ja Smitshkow päätti odottaa sillan alla yötä...

– Minun täytyy löytää hänet! – mutisi hän ottaen silinterihatun päästään ja tarttuen toivottomana tukkaansa. – Vaikka vuoden etsisin, mutta minun täytyy löytää hänet!

* * * * *

Ja vielä tänä päivänä kertovat talonpojat, jotka asuvat näillä seuduilla, että öisin saattaa sillan luona nähdä alastoman miehen, jolla on pitkä, aina alas vyötäisille ulottuva tukka ja silinterihattu päässä. Toisinaan kuuluu sillan alta bassoviulun sortunut, surunvoittoinen sävel.

Salaisuus

Palattuaan ensimmäisen pääsiäispäivän illalla vieraista kotiin otti todellinen valtioneuvos Navagin eteisestä paperin, johon juhlatervehdyksellä käyneet olivat kirjottaneet nimensä, ja astui virkahuoneeseensa. Muutettuaan vaatteensa ja juotuaan lasillisen selttterivettä, hän asettui mitä mukavimmin leposohvaan ja alkoi lukea nimikirjotuksia paperista. Kun hänen katseensa oli siirtynyt keskelle paperia, hän säpsähti, huudahti kummastuneena ja näpähytti sormellaan samalla kun ihmettelyn ilme nousi hänen kasvoilleen.

– Taas! – sanoi hän lyöden kädellään polveensa. – Tämä on ihmeellistä! Taas on tuo, piru ties kuka hän on, tuo Fedjukow kirjottanut nimensä! Taas!

Monien nimien joukossa oli paperilla myös erään Fedjukowin nimikirjotus. Mikä lintu tämä Fedjukow mahtoi olla, – sitä ei Navagin laisinkaan tiennyt. Hän palautti mieleensä kaikki tuttavansa, sukulaisensa ja alamaisansa, muisteli kaukaista menneisyyttään, mutta ei muistanut sittenkään nimeä, joka olisi edes "Fedjukowin" kaltainen. Kaikkein kummallisinta oli tässä kuitenkin se, että tämä tuntematon Fedjukow oli jo kolmentoista vuoden kuluessa säännöllisesti jouluna ja pääsiäisenä kirjottanut nimensä. Kuka ja mistä hän on, sitä ei Navagin, ei hänen vaimonsa eikä ovenvartijakaan tienneet.

– Ihmeellistä! – huudahti Navagin harpatessaan pitkin virkahuoneensa lattiaa. – Kummallista ja käsittämätöntä! Salaperäinen asia! Kutsukaa ovenvartija tänne! – huusi hän. – Ihme ja kumma! Mutta minun täytyy saada selville kuka hän on! Kuulehan, Grigorij, – kääntyi hän ovenvartijan puoleen, joka juuri astui sisään, – taas on tuo Fedjukow kirjottanut nimensä vieraissa kävijäin luetteloon. Näitkö sinä hänet?

– En.

– Mitä sanot? Onhan hän kirjottanut nimensä paperille! Hän on siis ollut eteisessä. Onhan!

– Ei ole ollut.

– Kuinka hän olisi voinut kirjottaa nimensä jollei ole ollut?

– En tiedä.

– Kuka sen tietää sitten? Olet tainnut torkkua eteisessä! Koetappas muistella, ehkä on joku tuntematon käynyt täällä. Ajattele tarkoin!

– Ei, teidän ylhäisyytenne, ei ollut yhtään tuntematonta. Meidän virkamiehemme olivat täällä, paronitar kävi armollista rouvaa tervehtimässä, sitten tulivat papit ristiä kantaen... Muita ei käynytäkään.

– Mitä, olisiko tuo salaa käynyt täällä?

– En tiedä, mutta ketään Fedjukowia ei ainakaan ollut. Sen uskallan vaikka vanhoa.

– Kummallista! Käsittämätöntä! Ih-meellis-tä! – ajatteli Navagin. – Tämä on päälle päätteeksi kovin naurettavaa. Eräs henkilö on jo kolmentoista vuoden aikana kirjottanut nimensä luetteloon eikä ovenvartija kuitenkaan tiedä kuka hän on. Ehkä on se jonkun kujetta? Olisikohan joku virkamies, paitsi omaa nimeään, kirjottanut sinne kiusan vuoksi tuon Fedjukowinkin?

Navagin alkoi tutkia Fedjukowin käsialaa.

Terävä, rohkea nimikirjotus vanhanaikaisine koukeroineen ei ollut laisinkaan muitten näköinen. Se oli heti aran ja ujon lääninkirjuri Shtutshkinin jälkeen, joka olisi varmaan kuollut säikähdyksestä jo ajattellessaankin moista hävytöntä pilaa.

– Taas on tuo salaperäinen Fedjukow käynyt täällä! – sanoi Navagin astuessaan vaimonsa huoneeseen. – Enkä minä nytäkään saanut selville kuka hän oikein on.

Rouva Navagin oli spiritisti ja selitti sentähden kaikki käsitettävät ja käsittämättömät luonnon ilmiöt aivan yksinkertaisesti.

– Eihän siinä mitään ihmeellistä ole, – sanoi rouva. – Sinä vaan et usko, vaikka minä aina olen sanonut ja sanon yhä vieläkin, että luonnossa on paljon yliluonnollista, jota meidän heikko järkemme

ei milloinkaan voi käsittää. Olen vakuutettu siitä, että tämä Fedjukow on henki, joka on sinulle myötätuntainen. Sinun sijassasi minä manaisin hänet esiin ja kysyisin mitä hän tahtoo.

– Joutavia, joutavia!

Navagin oli ennakkoluuloista vapaa, mutta asia oli siksi salaperäinen, että kaikellaiset pirulliset juonet juolahtivat vasten tahtoaankin hänen mieleensä. Koko illan ajatteli hän sitä, että tuo Fedjukow on joku jo aikoja sitten kuollut virkamies, jonka Navaginin esi-isät olivat virasta erottaneet, ja että Fedjukowin henki nyt kostaisi esi-isäin jälkeläiselle. Saattaapa myös olla, että se on jonkun, Navaginin itsensä erottaman kanslistin tai pettämän tytön sukulainen...

Koko yön hän näki unta vanhasta, laihasta virkamiehestä, jolla oli kalman kalpeat kasvot, harjasten kaltainen tukka ja tinan väriset silmät; virkamies, jolla oli kulunut, arkipäiväinen virkapukuyllä, puhui jotakin haudantakaisella äänellä ja uhkasi luisella nyrkillä.

Navagin oli vähällä saada aivotulehduksen. Kaksi viikkoa hän oli vaiti ja kulki synkkänä, ajatuksiinsa vaipuneena. Mutta vihdoinkin hän voitti oman epäluuloisen itserakkautensa ja meni vaimonsa luo sanoen kolealla äänellä:

– Siina, manaa Fedjukow esiin!

Spiritisti riemastui, käski tuoda pahvilevyn ja lautasen, asetti Navaginin viereensä istumaan ja alkoi pyhän palveluksen. Fedjukow ei antanut kauan odottaa itseään...

– Mitä sinä tahdot? – kysyi Navagin.

– Tunnusta syntisi... – vastasi lautanen.

– Kuka olit sinä eläessäsi täällä maan päällä?

– Hairahtunut...

– Siinä sen näet, kuiskasi rouva. – Etkä sinä uskonut!

Navagin jutteli kauan Fedjukowin kanssa, manasi sen jälkeen esiin Napoleonin, Hannibalin, Askotshenskijn, tätinsä Klaudia Saharovnan, jotka kaikki vastasivat hänelle lyhyesti, mutta samalla sattuvasti ja syvämietteisesti. Ainakin neljä tuntia puuhasi hän lautasen ympärillä kunnes nukkui rauhottuneena ja onnellisena ajatellessaan, että uusi, salaperäinen maailma oli avautunut hänelle. Siitä lähtien hän joka päivä harrasti spiritismiä ja selitti kokouksissa virkamiehille, että luonnossa on yleensä hyvin paljon yliluonnollista, ihmeellistä, mihin meidän oppineittemme jo aikoja sitten olisi pitänyt kiinnittää huomionsa. Hypnotismi, mediumismi, bishopismi, spiritismi, nelijako ynnä muut hämärät asiat valtasivat hänet siihen määrään, että hän päiväkaudet – puolisonsa suureksi iloksi – luki spiritistisiä kirjoja tai puuhasi lautasensa kanssa, harrasti pöydän kiertämistä ja yliluonnollisten ilmiöitten selittämistä. Tuota pikaa alkoivat kaikki hänen alamaisensakin harrastaa spiritismiä, vieläpä niin hartaasti, että vanha ryöstömies sekaantui päästään ja lähetti kerran tällaisen sähkösanoman: "Helvettiin. Rahatoimikamari. Tunnen, että muutun pahaksi hengeksi. Mikä auttaa? Vastaus maksettu. Vasilij Krinolinskij."

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.